

projekt APVV-0410-11

Odpovede na najčastejšie otázky rodičov ohľadne nového overovaného šlabikára

Kde a ako sa táto metóda používa?

Naša metóda – nový „jazykový šlabikár“ sa na Slovensku v ponúkanej komplexnej podobe zatiaľ používa len v jednej triede ZŠ v Banskej Štiavnici, kde ju testujeme v aktuálnom školskom roku. Jednotlivé časti tejto metódy sa už ale používajú v rôznych školách a škôlkach na Slovensku - napr. Tréning fonemického uvedomovania (Mikulajová – Dujčíková, 2001). Šlabikár a metodiku sme vytvárali posledných 5 rokov v spolupráci aj so zahraničnými kolegami z Univerzity Lehigh (oblasť naratív), Moskovskou univerzitou - oblasť fonemického uvedomovania (zavádzanie písmen/grafém a plynulé dekódovanie/čítanie), písmo Comenia script v spolupráci s viacerými pracoviskami v Českej republike. Metóda sa používa ako alternatíva na predmete slovenský jazyk a písanie v 1.ročníku základných škôl (alternatíva existujúcich šlabikárov).

Čím je metóda odlišná od klasickej výučbovej metódy?

Naša metodika je odlišná v tom, že každý prvok, ktorý dieťa učíme, každý postup, ktorý používame je systematický a vychádza z teoretických poznatkov o vývine reči a poznávacích schopností detí v tomto veku (autormi sú logopédky Kapalková, Brnová a psychologičky Mikulajová, Vencelová). Druhá výrazná odlišnosť spočíva v samotnom obsahu šlabikára, ktorý má tri prelínajúce sa časti A, B, C:

A)

- Rozvíjame u detí fonologické schopnosti, na základe ktorých deti lepšie chápu vzťah medzi zvukmi reči – hláskami a písmenami,
- deti dostanú plnú orientáciu v systéme grafém/písmen slovenského jazyka a vďaka tomu sú už dobre pripravené na zvládnutie náročnejších pravopisných pravidiel, ktoré prídu neskôr,
- okrem toho v rámci jednotlivých skupín grafém zavádzame grafémy podľa princípu frekvencie v slovenčine, čo sme overovali teoreticky na obrovskom lexikálnom korpuse slovenského jazyka, podľa frekvencie sa zavádzajú napr. aj slabiky, ktoré deti čítajú – to znamená, že ich pripravujeme na to, aby boli dobre oboznámené s tým, s čím sa v jazyku budú stretávať najčastejšie,
- počas zavádzania grafém sa deti hneď učia aj abstraktné pojmy ako samohlásky - spoluhlásky, rozdelenie spoluhlások na mäkké, tvrdé a obojaké - ale to všetko spôsobom ich veku primeraným, takže to krásne pochopia a rozumejú systému hlások a grafém v slovenčine,
- pred zavádzaním grafém pochopia princíp štruktúry slova, naučia sa identifikovať všetky hlásky v slove, vedia ich označiť pomocou žetónov, dokážu s hláskami v slove rôzne

manipulovať, tvoriť z hlások nové slová, pochopia funkciu fonémy v slove (môže meniť jeho význam),

- používame veľa pomôcok, ktoré deťom uľahčujú osvojovanie tvarov písmen a nácvik / automatizáciu čítania. Vďaka nim je pre deti práca na hodine slovenčiny dynamická, aktívna, pútavá.

B)

- Hneď ako sa deti naučia dostatok písmen - grafém, z ktorých sa dajú tvoriť slabiky (všetky samohlásky a niekoľko spoluhlások) – začínajú čítať krátke texty - repetitívne knihy. Tieto knihy sú zostavené len z grafém, ktoré sa deti už učili. Knižičky tvoria samostatnú časť šlabikára, a dôraz sa tu kladie nielen na dekódovanie, ale hneď aj na porozumenie čítaného textu. Úroveň kníh sa zvyšuje podľa náročnosti do konca roka. Učiteľ môže pre jednotlivé deti knihy vyberať podľa náročnosti, ktorú aktuálne zvládajú. Takéto čítanie je pre deti veľmi motivujúce. Veľmi skoro majú možnosť zažiť skutočnosť, že si sami prečítali knihu.

C)

- Naratívne príbehy sú súčasťou šlabikára. Máme 13 vytvorených príbehov podľa kontrolovaných parametrov (3 postavy, vždy má každá postava v príbehu motiváciu, cieľ a pokus a záver). Deti s jedným príbehom pracujú vždy v rámci jedného týždňa a učia sa súvislo rozprávať príbeh, identifikovať jeho epizódy, pochopiť implicitné (nevypovedané) informácie v príbehu a tiež sa učia argumentovať a vysvetľovať nové pojmy - slová v rámci príbehu.
- Veľmi efektívnou a úplne novou súčasťou šlabikára a hodín slovenčiny je metóda interaktívneho čítania. Pracujeme s literárnymi textami, ktoré sme vybrali nielen od slovenských autorov. Deti sa učia pýtať sa, predvídať príbeh, chápať pointu, vtip, metaforu, porovnanie. Samozrejme vytvárajú si hlbší vzťah k čítaniu ako takému a literatúre.
- Používame na Slovensku úplne novú metódu, ktorá sa volá v origináli "Story telling - story acting". Deti v priebehu roka podľa jasne stanovených pravidiel diktujú učiteľke svoje vlastné príbehy. Podmienka je, že dieťa zároveň k nadiktovanému príbehu nadiktuje tzv. scenár (kto bude čo hrať v triede v jeho príbehu) a ešte v rovnaký deň sa príbeh odohrá. Vďaka spätným väzbám od „hercov“ aj vlastným zážitkom chýbajúcich častí príbehu, ktoré nemohli zahrať v dramatizácii, sa detské rozprávania posúvajú stále na vyššiu úroveň bez direktívneho usmerňovania učiteľa, ktoré je často deťom vzdialené a tým pádom málo efektívne. Technika má veľký potenciál a tvorí základ pre písanie slohov vo vyšších ročníkoch ZŠ. Zároveň má podľa zahraničných štúdií schopnosť rozvíjať okrem jazykových schopností aj emócie, kooperáciu detí v skupine, sebauvedomovanie atď.

Jedná sa len o overenie tejto metódy alebo o jej aplikáciu do výučbového procesu?

Šlabikár sa overuje v experimentálnej triede v tomto školskom roku. Naša štúdia sa snaží dokázať že deti, ktoré sa budú učiť slovenčinu inak ako sme zvyknutí na základe súčasných šlabikárov, budú na konci prvého ročníka ale hlavne v druhom ročníku lepšie v čítaní a porozumení čítaného textu. Predpokladáme teda, že budú profitovať oproti kontrolným

deťom, ktoré sa učia klasickým spôsobom. Oslovili sme spolu 20 základných škôl v rôznych mestách a boli by sme radi ak by sa našlo aspoň 80 detí (4 - 5 tried), kde by sa zaviedla naša metodika v školskom roku 2013/14. Práve kvôli výkonom v čítaní potrebujeme deti testovať 4x: pred začatím školského roka 2013 v septembri, na konci prvého ročníka v júni 2014, v polovici 2.ročníka v januári 2015 a na konci 2.ročníka v júni 2015.

Aby sme prípadný rozdiel medzi porovnávanými skupinami detí s istotou mohli interpretovať ako efekt metodiky, pomocou ktorej sa učili čítať, deti do experimentálnej a kontrolnej skupiny budeme priraďovať náhodným spôsobom (randomizácia). To by malo zabezpečiť, že kontrolná aj experimentálna skupina budú rovnocenné a vyvážené z pohľadu rôznych schopností detí aj vonkajších faktorov, ktoré majú vplyv na efekt vyučovania. Ak štatistické analýzy dát nazbieraných v štúdiu potvrdia, že deti sú v čítaní s porozumením zdatnejšie ako ich rovesníci, ktorí sa učili klasickou metódou, bude to historicky prvá učebnica na Slovensku, ktorej efektívnosť sa overovala pomocou prepracovanej metodológie a jej prípadné uvedenie do škôl sa bude opierať o seriózne argumenty.